

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Брисковської Оксани Миколаївни на дисертаційне дослідження Варави
Дмитра Віталійовича «Запобігання втягненню молоді у вживання
наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні»,
подане до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії
внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Останні десятиліття позначені не лише зростанням наркоманії, а й значним її «помолодшанням». Все більше випадків наркоманії трапляється серед молоді і підлітків, а це майбутнє нашої країни. Втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин призводить до зростання такого небезпечного явища яке наносить непоправної шкоди здоров'ю, призводить до деградації особистості, згубно впливає на виховання дітей, молоді, на їх майбутнє, наносить надзвичайну моральну і матеріальну шкоду суспільству. Підліткам та молоді через Інтернет канали нав'язується думка про те, що не всі наркотичні засоби є шкідливими для здоров'я, про існування недорогих і безпечних речовин і сумішей, які допомагають «розслабитися» і не викликають звикання та залежності. Якщо раніше наркозалежні особи знали, за яким адресом можна придбати дозу наркотичного засобу, то сьогодні прямий контакт покупця з продавцем повністю відсутній. Зловмисники удосконалюють способи і засоби втягнення неповнолітніх та молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів та втягнення молоді до протиправних дій щодо розповсюдження наркотичних речовин в тому числі і «онлайн диллерства», розкладання «закладок», пропагування вживання наркотичних засобів та втягнення інших молодих осіб до вживання та розповсюдження наркотиків.

Збільшення наркозалежних серед молоді призводить до руйнівного впливу соціально-економічного стану країни, на духовне життя суспільства, на генофонд народу, сприяє поширенню смертельно небезпечних захворювань, призводить до збільшення кількості злочинів, пов'язаних з наркоманією та наркобізнесом.

Саме тому дисертаційне дослідження Варави Дмитра Михайловича «Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні» присвячене виробленню ефективних шляхів розв'язання практичних проблем, що виникають під час запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні. Убачається своєчасним, актуальним та важливим, особливо на тлі суттєвого зростання наркоманії у молодіжному середовищі, запропонована дисертантом кримінологічна методика запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів яка включає в себе узагальнену міжнародну, іноземну та вітчизняну практики, кримінологічну характеристику стану і тенденцій такого втягнення, осіб-злочинців та детермінантів, на основі чого розроблена система заходів

запобігання на різних кримінологічних рівнях (загальносоціальному, спеціально-кримінологічному, індивідуально-профілактичному) з урахуванням віктимологічної складової (віктимологічному).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертанту визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

При написанні роботи автор проаналізував вагому кількість джерел (311 найменування на 31 сторінці), ґрунтовно та критично розглянув роботи науковців за темою дослідження, а також міжнародний та іноземний досвід запобігання втягнення молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, що дало йому змогу вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки та правоохоронної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з досліджуваної тематики.

Обґрунтованість зроблених у дисертації висновків забезпечується емпіричними даними, що становлять зведені дані вивчення 180 кримінальних проваджень відкритих за ст. 304, 315 КК України про втягнення осіб віком 14–35 років у незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів упродовж 2016–2023 рр. з усіх областей країни; узагальнені результати опитувань 200 слідчих/дізнавачів, 170 працівників карного розшуку, 80 працівників боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України та Головних управлінь Національної поліції у м. Києві, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Одеській областях; анкетування 370 студентів Національної академії внутрішніх справ. Напрацюванням дисертації стали результати практичної діяльності автора у підрозділах боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України.

Результати представленого наукового дослідження апробовано на міжвідомчій науково-практичній конференції, міжвідомчому науково-практичному круглому столі, а також Всеукраїнській науково-практичній конференції і Всеукраїнській науково-теоретичній конференції та висвітлено у трьох наукових статтях.

Отже, дисертаційне дослідження Д. В. Варава «Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні» виконане на високому науковому рівні, а публікації здобувача є взаємовідповідними та відображають основні положення обраної наукової проблематики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація є першим в Україні дослідженням теоретичних засад та практичних питань методики запобігання втягненню

молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема, уперше розроблено комплексну кримінологічну методичку запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, розроблена система заходів запобігання на різних кримінологічних рівнях (загальносоціальний, спеціальнокримінологічний, індивідуально-профілактичний) з урахуванням віктимологічної складової (віктимологічний); надано поняття втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; розроблено типологію осіб, які втягують молодь у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що враховує вид суспільно небезпечного діяння, наркотичну залежність, глибину та стійкість злочинних проявів, мотиви злочинної діяльності; представлені загальносоціальні стратегічні пріоритети державної політики щодо наркотиків, які спрямовані на недопущення розвитку кримінальної активності й розповсюдженості наркотичної зараженості суспільства в основі яких є прийняття Державної комплексної програми боротьби зі злочинністю молоді, яка сприятиме реалізації таких стратегічних напрямів й розробці регіональних планів запобігання наркозлочинності, а також прийняття авторського проєкту Програми заходів запобігання втягненню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів на 2025–2027 рр.

Також дістали подальший розвиток наукове обґрунтування стадій втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів (способів впливу на жертву з метою сформувати в нього рішучість взяти участь у вживанні наркотиків): підготовка (підбір жертви, яку можна залучити до вживання наркотиків, створення в неї зацікавленості до вживання, послаблення контролю за власними діями); безпосереднього вчинення – застосування одного з видів втягування (фізичне, психічне; психолого-фізичне шляхом обіцянок, обману, погроз тощо); приховування (перешкоджання отриманню інформації про втягнення, надання завідомо неправдивої інформації, спотворення самого втягнення) з метою вибору або розроблення ефективних заходів запобігання на кожній із них або відмежування від протиправних діянь, учинених потерпілим за власною ініціативою; унормування використання терміну «втягнення» у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, який повною мірою відповідає юридичній природі вчинення кримінальних правопорушень відносно осіб віком 14–18 років шляхом доповнення КК України новою ст. 315-1 «Втягнення неповнолітніх у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів»; рекомендації щодо спеціально-кримінологічних заходів запобігання у рамках оперативного супроводження, в частині виявлення кримінальних правопорушень шляхом розширення підрозділів поліції по боротьбі з наркозлочинністю й підвищення професійного відбору до них; розроблення Положення щодо удосконалення порядку регулювання законного обігу

наркотичних засобів, правової регламентації лікування хворих на наркоманію, їх соціальної реабілітації; укріплення та розвиток спеціалізованих медичних установ антинаркотичного профілю, забезпечення дієвої взаємодії органів і організацій які ведуть боротьбу з наркозлочинністю по створенню бази даних осіб, які продовжують немедичне вживання наркотиків.

Окрім розглянутого вище у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого В. Д. Варавою дослідження.

Аналіз виданих автором публікацій відповідає стандартам й вимогам, що пред'являються до такого типу наукових робіт. Представлені в них науково-теоретичні прикладні положення висвітлюють загальні рекомендації дисертаційного дослідження відповідно до його структури та мають комплексний характер і глибокий рівень науково-практичного опрацювання.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи В. Д. Варави не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації логічно викладені чітко, виважено, зрозуміло побудовані, на отриманих результатах, а рекомендації базуються на отриманих висновках.

Висновки мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методах пізнання.

Дисертаційне дослідження В. Д. Варави ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023); Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023 р), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) і Пріоритетним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 26 жовтня 2021 р. (протокол № 20).

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується потужною джерельною базою дослідження, значними емпіричними даними, методи дослідження були вдало обрані та використані комплексно.

Отже, результати дисертації В. Д. Варави, винесені на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів, таких як діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-логічний та моделювання, соціологічні і статистичні, а також ґрунтовної емпіричної бази.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам такого виду наукових робіт. Завдання наукового пошуку дисертантом виконано на високому методологічному рівні, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані дисертантом у роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та можуть бути використані у законотворчій діяльності шляхом розроблення Положення щодо удосконалення порядку регулювання законного обігу наркотичних засобів, правової регламентації лікування хворих на наркоманію, їх соціальної реабілітації; укріплення та розвиток спеціалізованих медичних установ антинаркотичного профілю, забезпечення дієвої взаємодії органів і організацій які ведуть боротьбу з наркозлочинністю по створенню бази даних осіб, які продовжують немедичне вживання наркотиків; шляхом внесення змін до КК України та прийняття ряду нормативно-правових актів спрямованих на запобігання втягненню молоді до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів; діяльності Національної поліції України – при розробленні й удосконаленні відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовці методичних рекомендацій з питань організації запобігання кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (акт Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України від 17 листопада 2022 р. № 3833); освітньому процесі та науково-дослідній роботі – під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінології, кримінального права, кримінального процесуального права, а також при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників поліції (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 грудня 2022 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження В. Д. Варави має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Робота складається з анотації, списку публікацій, змісту, переліку умовних позначень,

вступу, трьох розділів, кожен з яких поділяється на три підрозділи залежно від поставлених завдань, висновків, списку використаних джерел (311 найменування на 31 сторінці) та шість додатків на 22 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 291 сторінки, із них основний текст – 231 сторінка.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, охарактеризовано ступінь її наукової розробленості, визначено зв'язок із науковими програмами, планами, темами, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет та описано використані методи пізнання, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, представлено емпіричну базу, сформульовано практичне значення результатів наукового дослідження та надано інформацію щодо апробації дисертації.

У **першому розділі** дисертаційного дослідження розкрито стан наукової розробки проблем запобігання втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, розкрита специфіка поняття втягнення у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; узагальнені кримінологічні підходи до зарубіжних практик запобігання втягненню у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Другий розділ роботи присвячений кримінологічній характеристиці втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні. Встановлені детермінанти, що сприяють втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів з виокремленням відомостей про стан і тенденції втягнення молоді у вживання наркотичних засобів. Розкрито особливості кримінологічної характеристики осіб, які втягують молодь у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

У **третьому розділі** дисертації запропоновані напрями запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні. Здійснена концептуалізація кримінологічної моделі загальносоціальних заходів запобігання на основі коригування парадигми законодавства, актуалізуючи напрями забезпечення кримінологічної безпеки за загальносоціальними заходами запобігання, що повинні бути спрямовані на дітей та молодь; заходи з підтримки і розвитку освіти і культури в суспільстві, збереження духовно-моральної спадщини; застосуванні соціально-правових заходів запобігання визначається специфікою правового і фактичного становища молоді як соціально-вікової групи суспільства; соціально-економіні заходи з розроблення програм соціального та економічного розвитку окремих категорій молоді (наприклад: сільської молоді, «дітей вулиць», надання соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, адресного підходу до забезпечення прожиткового мінімуму доходів сімей, дотримання соціальних гарантій і пілґ, встановлених законодавством; технічні заходи запобігання - моніторинг змін тенденцій розвитку молодіжного середовища, систематичні

соціологічні заміри потреб молоді для своєчасної реакції на соціальні, психолого-педагогічні виклики сьогодення тощо;

За таким напрямом запобігання запропоновані спеціально-кримінологічні заходи запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, що складається з діяльності щодо припинення розпочатого кримінального правопорушення, так і недопущення вчинення нового шляхом мінімізації.

На закінчення кожного розділу так і всієї наукової роботи В. Д. Варавою, наводяться **висновки** в яких сугубо характеризується зміст розглянутих питань. Висновки відповідають завданням, меті та отриманим результатам дослідження, мають належну аргументацію і вагоме обґрунтування, мають високий рівень достовірності.

Список використаних джерел складається з 311 літературного джерела на 31 сторінці

Має сенс зазначити, що кожен розділ дисертації В.Д. Варави має свою наукову значимість слугує науковим підґрунтям для наступної частини роботи, а в результаті їхнього об'єднання усіх розділів утворюється їх синергія, робота представляє собою цілісне дослідження, що є фундаментом для вирішення практичного завдання - розв'язання комплексної науково-прикладної задачі запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Вищенаведене дозволяє стверджувати, що дисертація В.Д. Варави відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження В.Д. Варави можуть бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування та проведення досліджень за цим напрямом, а також у практичній діяльності при запобіганні втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи рецензовану наукову працю, вважаємо за доцільне висловити кілька міркувань та побажань, а також спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. На стор. 4 дисертант представив розроблену типологію осіб, які втягують молодь у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Однією з ознак, за якими автор розділив тих, хто спонукає молодь до вживання таких засобів чи речовин, є вживання або не вживання цими особами наркотичних засобів. Така ознака зазначена в *професійному* та

кримінальному типам таких осіб. Але в *організованому* та *сімейному* типі осіб, які втягують молодь у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, **такої ознаки автором не вказано**. Якщо слідувати логіці представленої типології, то можна стверджувати, що *професійні* особи, які беруть участь у незаконному обігу наркотиків і втягують інших – не вживають наркотичних засобів, а особи *кримінальні*, які вживають наркотичні засоби самі - не пов'язані з організованим незаконним наркообігом, то тоді *організований* тип осіб **які належать до організованих злочинних груп, - не вживають наркотичні засоби,** а *сімейний* тип осіб – **вживають, бо не відносяться до незаконного організованого наркобізнесу?** Але в роботі, на тій же сторінці, автор зазначив, що особи, які втягують молодь до вживання наркотиків, у більшості випадків є наркозалежними.

2. На стор. 19. В меті і завданнях дослідження ви зазначали, що для досягнення зазначеної мети необхідно узагальнити міжнародний досвід та іноземну практику запобігання втягненню у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів молоді, та присвятили цьому питанню цілий підрозділ, в якому більш детально розглянули досвід запобігання поширенню наркотиків серед молоді в низці країн світу. Але, на нашу думку, робота покращилася б, якби дисертант з даного питання розглянув ще і досвід країн «гігантів», таких як: Китаю, який займає 4-е місце за територією серед країн світу; Бразилії, яка є п'ятою за розмірами у світі та найбільшою державою водночас Південної та Латинської Америки; Австралії, яка є окремим материком; Індії (Бґарат), яка є першою за чисельністю населення країною світу.

3. На стор. 25 у рубриці «дістало подальший розвиток» зазначено, що характеристика осіб, які втягують молодь до вживання наркотиків, які, у більшості випадків, є наркозалежними, мають *відхилення*, судимість з характерними рисами егоїзму, жорстокості, агресивності тощо. Доцільно уточнити, про які саме «відхилення» пише автор. Беручи до уваги наданий перелік автором, це *соціальні відхилення*. Більш того, не є об'єктивним та коректним категорично запевняти, що «мають відхилення», варто було б зазначити, «та в переважній більшості мають соціальні відхилення».

4. На стор 207 у підрозділі 3.3. «Віктимологічні заходи запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», дисертант стверджує, що поведінка потерпілого тісно пов'язана з його особистими якостями: **статтю**, віком, професією, суспільним, сімейним становищем. Та що без вивчення цих обставин неможливо здійснювати ефективну запобіжну діяльність, тому що злочинець, у багатьох випадках, вступає у взаємодію з конкретною життєвою ситуацією. Автор зазначає, що у кожній конкретній ситуації пріоритет одного із факторів визначає симбіоз особистісних і поведінкових ознак, що характеризують жертву. Здобувач в роботі вказує, що за даними МВС України, понад 70 % осіб, які перебувають на обліку з приводу вживання наркотиків – це неповнолітні підлітки та молоді люди віком від 18 до 29 років, з яких майже **кожний п'ятий – молода жінка**. Але крім даного факту в дисертації окремо заходів запобігання втягнення

молодих жінок до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин розглянуто не було. Можемо зауважити, що заходи з профілактики за статтю успішно доповнили б віктимологічне запобігання, яке здатне виступати як ефективний напрям в боротьбі з наркоманією. Адже у жінок-підлітків та молоді швидше розвивається наркотична залежність, аніж у чоловіків, що згубно діє на репродуктивну функцію жіночого організму та на генофонд нації. Доцільно щоб у заходах запобігання втягнення молоді у вживання наркотичних засобів враховували в індивідуальній профілактиці не тільки вік жертви, але й стать.

5. Дисертант на стор. 4; стор. 22; стор. 114 зазначає, що наркозлочинність характеризується щорічним збільшенням втягнення молоді у вживання наркотиків й залучення до організованих наркогруп, які спеціалізуються на контрабанді, виробництві, виготовленні, придбанні, зберіганні, перевезенні, пересиланні, збуті наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а їх діяльність латентонізована, чому сприяє реформування правоохоронних органів, зокрема підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, військові дії, міграція населення. Хотілось би дізнатися думку автора, як впливає реформування системи органів правопорядку, зокрема підрозділів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків Національної поліції України на втягнення молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів?

6. На думку дисертанта, які напрями його дослідження, доцільно було б в подальшому розглядати, досліджувати, розвивати науковцями, які займатимуться даною проблематикою?

Утім, слід констатувати, що ці зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Автор показав уміння самостійно вести науковий пошук, узагальнювати практику, аналізувати наукову літературу та законодавство, формулювати свої висновки та пропозиції, вести коректну наукову полеміку. Представлені зауваження ні в якій мірі не знижують наукового рівня роботи В.Д. Варави. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта становлять наукову і практичну цінність та можуть бути використані для подальших наукових розробок, практичного застосування та подальшого розвитку.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів, порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Дмитра Віталійовича Варави на тему «Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Дмитра Віталійовича Варави на тему «Запобігання втягненню молоді у вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються

організованими групами та злочинними організаціями у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні. Рецензована робота відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – **Дмитро Віталійович Варава** заслуговує на присудження *ступеня* **доктора філософії** з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**

Оксана БРИСКОВСЬКА

